

יובל שמעוני קו המלח פרק מרומן חדש בכתובים

באור ההפכפך, שהעננים השטים הדעיכו וליבו וגווניו השתנו מרגע לרגע, הפנה הדוקטור מקנזי שוב את מבטו אל החלון הקטן ושמה על שאיש מן החולים או מקרוביהם הרבים אינו נראה עוד בחדר: צלם של העננים עטה את הבתים המגובבים במרחק, בתים שנקראו עיר בירה רק מפני שהכפרים סביבם קטנים עוד יותר, ושוב עלתה בו חיבתו אל המקום הזה, על אף נידחותו: לא גג העולם היה כרכס המקיף אותו, אלא חור שכוח אל שרק אובדי דרך ומיסיונרים בוחרים לגור בו מרצונם, ובהכרה מלאה הגיעו הנה ולא על גבי אלונקה.

שוב שינו המדרונות את גונם: ענן חדש כיסה את השמש, גדול מקודמו, והאור הזהוב התפוגג ואחר כך הסגיל עם המדרונות יחד, ועל העיירה כולה נפרש צלו של הענן עכור מאבק. ברחוב הראשי אולי עוד נעו בהמות המשא בדרכן לפרוק את סחורותיהן, תה ומלח, משי וקטיפה, צמר ואפרסקים וסירים וקדרות ואפיוס, אבל הוא התעניין דווקא במה שלא סחרו בו.

מכיוון המסדרון עלה עכשיו ריח מוכר של תבשיל, ודאי טסאמפּה, ואף ששום רעב לא היה ברופא לדייסת שעורים, הוא לא כעס על הפרת הכללים הזאת, כי הכללים עדיין לא נרשמו על שום שלט או קיר, וממילא רק מתי מעט ידעו לקרוא אותם. בשנותיו הראשונות כאן עוד נתקף לפעמים פלצות ממראות בית החולים הזה שהוקם מתוך כוונות טובות ובורות מפליאה, אבל מעט-מעט התרגל לכך, ולא אחת במקום להתרגו – שועשע, ואף תהה בינו לבינו אם באיזשהו מקום אחר בעולם, ביבשת הזאת או באחרת שממנה בא, היה משתעשע ככה במהלך יום עבודתו ולו לרגעים אחדים.

השלט הגדול המפרט את מאפייני הצרעת על כל סעיפיו 1. צרעת היא מחלה הנגרמת על-ידי חיידקים. 2. לרוב האנשים יש עמידות טבעית בפני חיידקי הצרעת. 3. הצרעת אינה עוברת בתורשה. 4. הצרעת ניתנת לריפוי בכל שלב) עדיין לא הוצב לצד הדרך בשנה שבה הובא הפצוע הזה אל בית החולים באלונקה מאולתרת שארבעה קולים נשאו אותה, ועדיין לא נרשמו בכניסה לבניין על פני חצי קיר ההנחיות למבקרים. אלה יירשמו רק כעבור שנה או יותר, ולעת עתה היה הרופא מנסח אותן זו אחר זו בראשו, מתקן ומוסיף וגורע כדי שיהיו בהירות מספיק כשיירשמו סוף-סוף: 1. אסור

לירוק ואסור לפלוט ציטקי ופּאן-מאסאַלע על הקירות או על הרצפה. 2. נא להשתמש במרקקות ובפחי האשפה. 3. אסור בשום פנים לבקר בבית החולים במצב של שכרות. 4. אסור לחלק לצוות בית החולים מתנות או כסף במקרה של לידת בן זכר, או החלמה ממחלה קשה, או כדי לעקוף את הממתניים בתור. לפני שיירשמו כל ההנחיות האלה, יהיה צריך לסתום את כל סדקיו של הקיר ולסלק את הלטאות השוכנות בהם ולסייד את כולו מחדש, וגם לכך יידרש לא מעט זמן.

על ההנחיות הראשונות, שכבר התגלגלו בראשו זמן מה, הוסיף עכשיו, כיוון שריח העשן טרד גם את נחיריו של הפצוע מבעד לעלפנו: 5. אסור להבעיר בשום פנים ואופן מדורה במסדרון ולבשל או לטגן עליה טסאמפּה!

לרגע, מעל לפניו החיבורים של הפצוע, פנים רזים וסחופים שהעיניים שקועות בהן וזקנם מדובלל, תהה אם לא כדאי לצרף לרשימת האיסורים אחד נוסף: איסור נחרץ על שימוש בפנס־קסם בתחומי בית החולים. כן, כזאת מחשבה עלתה בראשו, אף שבכל־לָה לא היה אלא מכשיר אחד כזה, ורק מנורת שמן הקרינה את תמונותיו.

שוב נענע את אצבעות רגליו של הפצוע מעלה־מטה, לאט ובעדינות; הבהונות היו בדרך כלל המועדות ביותר לקטיעה. אחר כך מתפשט הנמק גם אל האצבעות האחרות, ומהן הוא מתקדם אל הכריות הקדמיות של הכפות, ובמקרים החמורים הוא ממשיך אל העקבים ומהם יטפס אל השוקיים עצמן. כדי להידרדר למצב כזה לא נדרשו קרח ושלג, די היה בלחות מצטברת ובטמפרטורה קרובה לאפס ובהזנחה מתמשכת. אחרי שנעלמת התחושה באצבעות, ונעלמים גם כוח הרצון והיכולת לעשות מאמץ כלשהו ולחלוץ את המגפיים, ונוסף לכך גם הפחד לראות מה יתגלה בתוכם, מקבל הנמק את תנאיו האופטימליים.

צמיחתו חשאית, ועובר זמן עד שמתברר לאן הגיע; לא פעם התפשט עד לירכיים, ומשנקטעו נהפך בעליהן לשבר כלי שאחרים מובילים אותו ממקום למקום, אם אין בכוחו לגרור את עצמו בעזרת ידיו (לרוב נפגעות הידיים פחות) או להסיע את עצמו על חתיכת קרש עם גלגלים.

את הפצוע הזה עדיין לא העירה ההמולה העולה מן המסדרונות ומאולמות החולים, אף שקהל רב היה שם, גברים נשים וילדים, ובניגוד לכל ההנחיות שהרופא עוד ניסה בראשו הם לא היססו לאכול ציטקי, לפלוט פּאן־מאסאַלע על הרצפה והקירות, לפסוח על המרקקות, לבקר את חוליהם במצב שכרות, לתת תשורות לצוות הרפואי כדי שיקדימו להם

את תוריהם: חמש רופיות או עשר, או גושים של חמאת יֶאֱק מנוקדים בזבובים.

אל החולים הצטרפו בני משפחותיהם ואיתם שקים או אמתחות מלאים כלי בית מקרקשים ומזונות לתקופה הקרובה וגם כמה צרורות של עצי הסקה. מדורות הובערו בקצות המסדרונות – הוא התקשה להאמין למראה עיניו בפעם הראשונה שראה כאן מדורה, אבל טבעית היא היתה כאן לא פחות מלחשיו של רופא האליל – וקדרות וסירים בעבעו עליהן. חלב נחבץ באמתחות בד מנטפות, ומקיר אל קיר נמתחו חבלים לתלות עליהם נתחי בשר לייבוש, ולכל אלה הסתגל ולא ניסה עוד להילחם בהם.

העעירה, שנקראה עיר בירה אף שלא היתה אלא כפר מגודל והיה בה רק רחוב אחד ראוי לשמו, התהדרה בעיקר בארמונו של המלך נַמְגִיאל, שנראה כחיקוי דל של הפּוּטְהָאָלָא בטיבט אף שנבנה לפניו ומזמן אבדו לו כל שאריות זוהרו: כל גילופי השער הגדול נשחקו בצליפות גשמים ובחליפות השמש והשלג, אם לא כרסמו אותם קודם לכן תולעי עץ רעבתניות; ובאולמות הגדולים הריקים דהו תמשיחי הקירות, התרפטו היריעות הצבעוניות עם הַדְוּוֹת והדמונים המצוירים עליהן, פסלי בודהה ענקיים הזדהמו בפיה פתיליות, ובספרייה המלכותית התחרו גרגירי אבק ועשים על שרידי דפים בלויים שכריכותיהם התפרקו.

כל כך דל היה הארמון, עד שלטקס ההכתרה של המלך נַמְגִיאל התבקשו המוזמנים להביא עמם את כיסאותיהם, ובסיום הטקס הזדרזו המארחים להודות להם גם על מתנתם זו לפני שתילקח מהם חלילה. אחר כך התכנסה המשפחה המלכותית שוב בחדר היחיד שהוסק בארמון, והנסיכה דְּצִיִן שיחקה במתנה שקיבלה – כובה מצפצפת. לאַמָה המלכה נתנו המיסיונר ואשתו בקבוקן של שמן שיער, ואת אהדתו של המלך קנו הנציב ואשתו בפנס־קסם שבכוחו להקרין על תמשיחי הקירות הדהויים את מראות לונדון, פריז ורומא. בתמורה נמסרו לידי משרתיהם ארבע כיכרות לחם שנאפו במטבח הארמון בתנור־מדורה ונעטפו כל אחת בדף עיתון מקומט.

אבל מעל לארמון היו שמים מפוארים שתמורות מזג האוויר והאור צבעו את ענניהם בסגול ובזהב ובשחור, ובשולי השמים היו ההרים הגבוהים בעולם מקיפים את העמק ואת הארמון החולש משיפוליהם על עיר הבירה, ובכל לילה היה השלג שעל הפסגות כובש ללובנו עוד כברה במדרון.

ביומן מסעותיו, אחרי שביקר את קברות קודמיו, חוקרים נועזים כמוהו (ולא מעט יומנים כאלה קרא הרופא לצורך תוכניתו), התפייט החוקר

השוודי הדין במילים האלה: "אור צהוב אדמדם נופל על המצבות ועל גזעי הצפצפה, והרוח ההררית מנשבת ומזכירה לעלים את היוהרה של כל הדברים. ואולם במהרה ייפתחו בבית הנציב בקבוקי שמפניה בסעודת הפרידה שתיערך לצליין נוסף שטרם נשלמו נדודיו בישימון של מרכז אסיה."

מי היה הצליין שעליו נכתב שם, הרופא לא זכר, ואולי כתב שם הדין על עצמו. כך או כך, מדי שנה בשנה, במעט החודשים שבהם מפשירים המעברים ההרריים, התגלגל אל לָה איזה גיאוגרף או ארכיאולוג תאבתהילה, זואולוג שמחפש זן חיות חדש שייקרא על שמו, בוטניקאי שתר מאותה סיבה עצמה אחר צמח שאיש לא ראה לפניו, צֶפֶר שמחפש ציפור שאינה מתעופפת בשמי אירופה, ולמושבה האירופית הקטנה די היה אף באורח אחד כזה לשנות את כל שגרת יומה. גם האורחים, תוכניותיהם השתנו: גם מי שבאו מאוניברסיטאות המערב ומחקריהם מומנו מתקציביהן, מעת שהגיעו אל החור הנידח הזה לָה שוב לא היו מטרותיהם ברורות כשהיו, ולא פעם, בתוך חודשים אחדים ולמרות כל הכנותיהם, נפרם בתוכם משהו שהרופא לא ידע לקרוא לו בשם, אף שאת תחושת הפרימה הזאת הכיר היטב מעצמו.

כל כך מבודד היה המקום הזה, עד שנדמה לא אחת שזהו עולם לעצמו עם חוקים משלו, עם אליו ואליליו והדמונים שלו ונזיריו שידעו לפרש את כל גחמות היצורים הללו באותו ביטחון שבו היה הרופא מאבחן תסמיני מחלה קלה לזיהוי (רק מעטות היו קלות לזיהוי; בכל האחרות גישש עד היעלמן, או עד שהחמירו כל כך שלא היה עוד ספק בעניינן).

היו במתארחים כאן אנשים יהירים שבעיניהם הלדאקים אינם רחוקים הרבה בהתפתחותם מקופים, והיו אחרים שכעבור חודש אחד בלָה, לפעמים אפילו פחות, כבר החלו לשלב בשיחתם לצורך ושלא לצורך איזו מלה בלדאקית, ורבים אימצו לעצמם את ברכת השלום המקומית והקפידו על ה"ג'וליי" הזה כעל סיסמת פלאים שתפתח לפניהם את צפונות המזרח. אפילו חוקר רציני כהדין, אחרי כמה תגליות שהקנו לו תהילת עולם, הרבה להשתמש בג'וליי.

היו זמנים, ולפחות עד הקיץ של שנת תשעים ושבע, שמקנזי עצמו חלם על תהילת עולם שיוכה בה כשיגלה תרופה פלאית לאיזו מחלה חשוכת מרפא (אמנם של בהמות ולא של בני אדם); ואחר כך הצטמצמו חלומותיו לגילויה של המחלה עצמה, שתיקרא לפחות היא על שמו, ולבסוף רחק גם מכך. כל אותן מחלות הרי התקיימו בעולם אלפי שנים לפני שנולד לתוכו

בכפר לא גדול במחוז אוקספורדשר, והמחשבה שדווקא הוא, וטרינר כפרי, יעלים את נגיפיהן מן העולם, היתה רבת רהב לא פחות מכמה מתקוותיו האחרות שנקטעו בקיץ ההוא.

כיוון שכך לא חש שום צער כששמע על אחרים שנאלצו להיגמל מתקוותיהם, אם בגלל פיכחונם ואם בגלל זולתם, ולמשל אותו חוקר בן ארצו שהתברר לו שכל המגילות העתיקות שגילה זויפו לא מזמן, או אותו צרפתי רברכן שעלילותיו סופרו בלגלוג בנשפיות של אשת הנציב – איך הצליפו בו שוביו בפרגול, איך גררו אותו במים בין מלתעות תנינים ("ניקוטזה-ניקוטזה", הוא אמר לשוביו בשפתם אחרי כל הצלפה או נקישת לסתות, כלומר: "הכל בסדר"), ואיך קירבו מעניו אל עיניו מוט ברזל מלובן, ורק זכר אהובתו שהדמיע את עיניו הציל אותו מעיוורון. זכר האהובה, ידע מקנזי, לא מציל מכלום.

"ניקוטזה-ניקוטזה", אמר עכשיו בשקט ולא האמין בכך לרגע, ומולו עדיין לא פקח הפצוץ את עיניו.

לא מעט פצועים ראה כאן, ואף גוססים ומתים, ויותר משריחם על הפצוץ הזה, היה סקרן לדעת לשם מה הרחיק עד הנה. אבל על כך גברה עכשיו סקרנותו האחרת, זו שהעסיקה אותו כל השנה האחרונה.

מן החלון הקטן הפונה צפונה עדיין נראה במרחק הענן האפרפר עוטה בצלו את סמטאות הבזאר, והשיירה ודאי כבר פרקה שם את רוב מטענה תחת עיניו הפקוחות של הקרוואן-באשי; עיסא ידע להשיג בה בעת על עשרות בהמותיו, על עשרות הקולים, על הסחורות הנפרקות, וגם על כל סוחרי הבזאר שמנסים להמעיט מערכן.

אם הפתיעה אותו בקשתו של הרופא שלושה חודשים קודם לכן, לא ניכרה פליאתו על פניו. אמנם ביקש אז דבר שאינו שייך כלל לתחום התמחותו – לא חומרים מחטאים, לא תחבושות, לא משככי כאבים – ובכל זאת לא נראה שבקשתו מתמיהה את עיסא יותר משתמה על כל מיני בקשות אחרות, ואולי כבר התרגל עם השנים לכל בקשותיהם המוזרות של האירופים.

"אני אנסה להשיג לך את זה," אמר אז, והרופא הסתפק באמירה הזוהירה הזאת: מהימנה היתה פי כמה מהיענותו המיידית של עוזרו ראסול, שבלי כל היסוס נהג להבטיח לפונים אליו כל דבר שחשקו בו, מקונניות שמשמשות ככלי נשיפה ועד לשיקויים שבכוחם להשיב כוח גברא אבוד או לתקן לב שבור.

את הקונכיות עדיין לא ניסה – יעבור עוד זמן עד שיבקש לקנות גם אותן – אבל כמה בקבוקוני שיקויים בחן ערב אחד בבזאר באיזה חג מקומי, ואחר כך בירך בלבו על הסמטה הצרה שאפשר להתנדנד בה מקיר אל קיר בלי ליפול, וגם הזכיר לעצמו שאין כל טעם לא בתיקון האחד ולא באחר: הרי בשני האיברים האלה, זה שבחזהו וזה שבין רגליו, לא ייעשה עוד שימוש. לרומא אולי יוכל לחזור יום אחד, וגם להתאכסן שוב במלון שהוא ליד ויה ונטו, ואולי אף לקבל שוב את חדרם עם המרפסת הקטנה הפונה לסמטה, אבל על המעקה שם – מעקה אבן מוכתם בלשלת יונים – לעולם לא תישען שוב מי שנשענה איתו אז.

”קר לי,“ היא אמרה לו אז, ”חבק אותי,“ והם נכנסו שניהם אל החדר. תריסר ורדים אדומים על סף קמילה השתפלו מן האגרטל שעמד במרכז השולחן הקטן, וכשרכנה קייט לרחרח בהם (כמה כבר החלו להקריח, ועלי כותרת אדומים התפזרו על השולחן), הוא ראה את שדיה מתעגלים במפתח הכותונת.